

יישום "חוק השילוב"

שלוש פסיקות בג"ץ וחוק אחד טרם הביאו ילדים עם לקויות לשיוויון

מאת יולי חרומצ'נקו

שילוב ילדים בעלי מוגבלויות בחינוך הרגיל

1988

חוקיקת חוק החינוך המיוחד - העדפה לשילוב תלמידים בעלי מוגבלויות בחינוך הרגיל

אוגוסט 2000

ביהמ"ש העליון: המדינה חייבת לשלב ולתקצב ילדים עם מוגבלויות בחינוך הרגיל

נובמבר 2000

חוקיקת "חוק השילוב" בכנסת

ינואר 2004

ביהמ"ש העליון: יש לתקצב "חוק השילוב" ב-120 מיליון שקל

יוני 2004

ביהמ"ש העליון: על משרד החינוך להקצות שירותי סיוע לילדים ששולבו בחינוך הרגיל החל מתשס"ה

לפני פחות משנה הוזכר חגי ש' ב"הארץ" כאביה של ג', עותרת מספר אחת בעתירת ילדים וארגונים למען יישום חוק השילוב. אז, ביוני 2004, פסקה שופטת בית המשפט העליון, דליה דורנר, כי על משרד החינוך ליישם את החוק, להקצות לכך משאבים ולהעביר את האחריות לקביעת הכלים שצריך ילד מיוחד בחינוך רגיל ממשרד החינוך לבתי הספר.

עד אז נאלץ חגי לממן מכיסו חלק גדול משעות הסיוע של בתו כדי שתשתלב בכיתה רגילה, אחרת היתה נאלצת לעבוד לחינוך המיוחד. היום, לרבי ריו, ניכר שיפור מסוים, אך המשרד עוד רחוק מליישם את רוח הפסיקה. במכתב למנכ"לית משרד החינוך רונית תירוש, ששלחה השבוע עוד"ת רצצה לייבוביץ' מארגון "בזכות" לאנשים עם מוגבלויות, נכתב כי המשרד פועל עדיין באופן הסר-תר את פסיקת בג"צ ומנוגד לעקרונות השוויון.

תקצוב דומה לבתי ספר עם מספר ילדים שונה

בעיה מרכזית שנותרה היא צורת התקצוב של ילדים משולבים. "סל השילוב" (הכולל שעות הוראה מתקנת וסיוע לסוגיו) שמקצה משרד החינוך לבתי הספר אינו תלוי במספר הילדים המשולבים בבית הספר, אלא מבוסס על נוסחה המניחה שבכל בית ספר יש 6% ילדים בעלי צרכים מיוחדים. באר פן כזה בית ספר עם ילד משולב אחד ובית ספר עם שמונה ילדים משולבים יקבלו, היפותטית, אותו תקציב.

בבית הספר בו לומדת בתו של חגי יש חמישה ילדים עם לקויות. בשנה הבאה יתווסף להם ילד שישי. בכל השנים - גם כשהיו בו ילד משולב אחד או שניים - קיבל בית הספר 25 שעות שילוב, שלא מספיקות לצרכי כל הילדים. גם אהובה (שם בדוי), אם לילד המשולב במוסד חרדי בירושלים, נתקלה בבעיה כשגילתה שוועדת השילוב הבית-ספרית קבעה כי בנה זקוק לחמש שעות הוראה מתקנת, אך בפועל הוא קיבל שעה בלבד, כי לבית הספר לא היו מספיק שעות לחלק. יצויין, שבכיתות לחינוך מיוחד יקבל אותו ילד סל שידותים יקר הרבה יותר משהוא מקבל במסגרת הרגילה.

"על פי הנוסחה... אין אפשרות לתת לילד יותר מאשר 1.5 שעות שילוב שבועיות, וזאת ללא קשר לצרכיו האמיתיים", כותבת לייבוביץ', "בשיטה זו לא נשמרת כל זיקה בין תקצובו של ילד במסגרת החינוך המיוחד לתקצוב אותו ילד בשילוב". ועדת דוברת, אגב, ממליצה שייקבע לילדים עם לקויות קשות סל אישי שילווה אותם לכל מסגרת שיבחרו.

היעדר הכשרה מתאימה לסייעות ולמורים

בעיה נוספת שמקשה על ההורים היא היעדר הכשרה לסייעות. חגי, המעסיק סייעת הצמודה לבתו בבית הספר, רואג להשלים מכיסו את משכר

רתה ולדאוג להכשרתה, מתוך הבנה כי ההתקדמות של בתו תלויה בה. ואולם, הרדישות של משרד החינוך לסייעת הן 12 שנות לימוד ומשכורתה עומדת על שכר מינימום. מלבד מסגרות הכשרה שמפיעילים הארגונים - ית"ל לילדים עם תסמונת דאון ואלו"ט לילדים אוטיסטים - אין למעשה מסגרות הכשרה מסודרות לסייעות. "הורים נדרשים לשאת בנטל הכספי בהפיכתו לשירות שיועיל לילדיהם והשילוב הוא נחלת הורים שיש להם האמצעים לכך", כותבת לייבוביץ.

מה שמציק לא פחות לחגי והורים אחרים הוא היעדר הכשרה למורים רגילים בבתי הספר בהם משולבים ילדים עם לקויות. מורים חסרי כל הכשרה בנושא נאלצים להחליט איך לשלב חברתית ולימודית ילד עם תסמונת דאון או אוטיזם, איך לתווך בינו לבין הילדים ה"רגילים" והרבר יוצר לא מעט מרידות בקרב מורים.

"הפתרון השוויוני ביותר שמצאנו"

מנהלת האגף לחינוך מיוחד, כרמלה איגל, מודעת לבעיות, אך טוענת כי "זהו רק השנה הראשונה ליישום, וצריך סבלנות". הנוסחה לפיה מחושב סל השילוב היא, לדבריה, "הפתרון השוויוני ביותר שמצאנו", ובשעת הצורך, כמו בבית ספר עם מספר רב של ילדים משולבים, מקצה המשרד שעות נוספות. לדבריה, לא ידועים לה מקרים של ילדים שלא קיבלו את כל מכסת השעות שהיו זקוקים לה.

בתחום ההכשרה לסייעות היא מודה שיש בעיה, אך "יש הורים שמגוימים ומעסיקים מורים בתפקיד של סייעות, וזה לא נהוץ". לדעתה, סייגת אינה צריכה יותר מ-12 שנות לימוד. החינוך המיוחד, לדברי איגל, אינו אמון על הכשרות הנעשות למורים רגילים, אך מתנהלים מגעים עם מכללות להוראה שיכללו הכשרה לעבודה עם ילדים בעלי לקויות בקורסים למורים ה"רגילים".